

ಸಂಸ್ಕृತದ ರಾಮಾಯಣ
ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರ ವೈವಿಧ್ಯ
(*Samskrithada Ramaayana*
Naatakagalalli Paatra Vaividya)

ಸಂಪಾದಕರು
ಪ್ರೌ|| ಜಿ. ವೆಂಕಟಸುಭೂರ್ಯು

ಶ್ರೀ ಜಯರಾಮ ಸೇವಾ ಮಂಡಳಿ (೦)

ನಂ. 492/ಎ, ಶ್ರೀ ಜಯರಾಮ ಸೇವಾ ಮಂಡಳಿ ರಸ್ತೆ
8ನೇ ಬಡಾವಟೆ, ಜಯನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು—560070

ದೂರವಾಣಿ : 22445232

www.jayaramasevamandali.com

ಒಂದು ಕಿರು ಪರಿಚಯ

ಶ್ರೀ ಜಯರಾಮ ಸೇವಾ ಮಂಡಳಿಯು ಕಳೆದ 40 ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಬೌದ್ಧಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತ ವಿದ್ವಾಂಸರುಗಳಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದ ಉಪನಾಯಕ ಮಾಲೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಗ್ರಂಥ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ರಾಮಾಯಣದ ಪ್ರಚಾರ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವುದು ಎಲ್ಲಾರಿಗೂ ತಿಳಿದ ವಿಷಯವೇ ಆಗಿದೆ. 1995-96ರಲ್ಲಿ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದ “ಶ್ರೀರಾಮ ಸಂಭವ” ಎನ್ನುವ ಗ್ರಂಥವೇ ಮೊದಲ ಕುಸುಮ. ನಂತರ 2007ರಲ್ಲಿ “ಬಾಳಿಗೊಂದು ಬೆಳೆಪು - ರಾಮಾಯಣದ ದೃಷ್ಟಿ” ಎನ್ನುವುದು ಎರಡನೇ ಕೃತಿ. ಮೇಲಿನರಡು ಮಹಾಕೃತಿಗಳ ಸಂಪಾದಕತ್ವವನ್ನು ಹಿರಿಯ ಶಿಕ್ಷಣತಜ್ಜ್ಞ ನಾಡೋಜ ಜಿ. ವೆಂಕಟಸುಭೂಯ್ಯನವರು ವಹಿಸಿದ್ದು ಅವರ ನೇತ್ಯತ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡು ಯಶಸ್ವಿಯಾಯಿತು.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ರಾಮಾಯಣದ ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಏಕೆ ಮುಂದುವರಿಸಬಾರದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಅದನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿತು. ಇದನ್ನು ಸೀಮಿತ ಹಿತ್ಯೆಷಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೂಲಂಕಡವಾಗಿ ಉಚಿತವಿರುತ್ತಿದ್ದೆಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆತ್ತದಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿಸಲಾಯಿತು.

ನಂತರ ಮುಂದೇನು ಎನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎದುರಾದಾಗ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಮುಂದೆ ನಿಂತವರು ನಮ್ಮೆರಡು ಕೃತಿಗಳ ಯಶಸ್ವಿಗೆ ಕಾರಣಾದ ಶಿಕ್ಷಣತಜ್ಜ್ಞ ನಡೆದಾಡುವ ನಿಷಂಟು, ನಾಡೋಜ ವೆಂಕಟಸುಭೂಯ್ಯನವರು. ಈ ಯೋಜನೆ ಕೇವಲ ರಾಮಾಯಣದ ಪ್ರಚಾರವೇ ಹೊರತು ಅನ್ನವಲ್ಲ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನಂತರ ಅವರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಪ್ಪಿ, ಉಪನಾಯಕರ ಆಯ್ದು, ವಿಷಯ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಾವೇ ನಿಭಾಯಿಸುವುದಾಗಿಯೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು.

ಶ್ರೀ ಜಿ. ವಿ. ಯವರ ಸಮುಖಿದಲ್ಲಿ ಮಂಡಲಿಯ ರಜತ ಸಭಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಉಪನಾಯಕರಿಗೆ ಜೂನ್ 23-06-2010ರಿಂದ 30-06-2010ರವರೆಗೆ ನಡೆಯಿತು.

“ಸಂಸ್ಕೃತದ ರಾಮಾಯಣ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರವೇವಿದ್ದೆ” ಎಂಬುದು ಮೂರನೆಯ ಪ್ರಕಟನೆ. ಇವುಗಳ ಪ್ರಕಟನೆಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಂದ ದೋರೆತ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವು ಅತ್ಯಂತ ಆಶಾದಾಯಕ.

ಸಂಸ್ಕೃತದ ನಾಟಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಪರಿಚಯವು ಭಾಷೆಕವಿಯಿಂದ ಮೊದಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಳಿದಾವನಂಥ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ನಾಟಕಕಾರನೇ ತನಗಿಂತ ಮುಂಚೆಯೇ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಭಾಷೆ, ಸೌಮಿಲ್ಯ ಕವಿಪುತ್ರ ಮುಂತಾದವರನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ನಮಗೆ ನಮ್ಮ ನಾಟಕಗಳ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಭಾಷನೇ ಮೊದಲ ಕವಿಯೂ ನಾಟಕಕಾರನೂ ಆಗುತ್ತಾನೆ. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಅದಿಕಾವ್ಯವಾದ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆಯನ್ನು ಆನುಷಠಿಸಿದ ನಾಟಕಗಳು ಆನೇಕಗಳಿವೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಆತಿಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಲು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ಈ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಟನೆಗೆ ನಾಂದಿಯಾಯಿತು.

ಒಹು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನಾವು ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ರಾಮಾಯಣ ನಾಟಕಗಳು ಇವು:-

1. ಭಾಷನಾಟಕಗಳು: ಅಭಿಪ್ರೇಕ ನಾಟಕ, ಪ್ರತಿಮಾನಾಟಕ, ಯಜ್ಞಫಲ.
2. ಭಾವಭೂತಿಯ ಮಹಾವೀರಚರಿತೆ ಮತ್ತು ಉತ್ತರರಾಮ ಚರಿತೆ.
3. ಶಕ್ತಿ ಭದ್ರನ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಚೊಡಾಮಣೆ
4. ಆನಿಶ್ಚಯ ಕೃತಿಕಾರನ ಕುಂದಮಾಲೆ
5. ಹನುಮಂತನೇ ರಚಿಸಿದನೆಂಬ ಕಥೆಯುಳ್ಳ ಹನುಮನಾಟಕ.
6. ಮುರಾರಿಯ ಆನಘಾರಾಘವ
7. ಜಯದೇವನ ಪ್ರಸನ್ನ ರಾಘವ
8. ರಾಜತೇಖರನ ಬಾಲರಾಮಾಯಣ

ಒಟ್ಟು ಹನೊಂದು ನಾಟಕಗಳು ಇವು.

ಚೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿದ್ವಾಂಸರಿದ್ದಾರೆ. ಆವರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವ ಹದಿನ್ಯೇದು ಜನ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಕಂಡು ಆವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಲಾಯಿತು. ಆವರೆಲ್ಲರೂ ಆಳವಾದ ವಿದ್ವತ್ತುಳ್ಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧರು. ಆವರು ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅದರ ಕರ್ತೃ ಮೂಲರಾಮಾಯಣದಿಂದ ಎಷ್ಟು ವಸ್ತುವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ, ಯಾವಯಾವ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಆ ವೃತ್ತಾಸಗಳಿಂದ ಪಾತ್ರಗಳ ವೃಕ್ಷತೆದಲ್ಲಿ ಏನು ಹೊಸತನ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ವಿವರಗಳನ್ನು ಅವನ ಕವಿತ್ವದ ಸಾರ್ಥಕವನ್ನೂ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದರು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಪನ್ಯಾಸವೂ ಸಾರ್ಥಕರವಾಗಿದ್ದ ಕೇಳುಗರೆಲ್ಲ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು. ಹಾಗೇ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮಾಡಿದ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳ ಲಿಖಿತ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಓದುಗರ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆಂದು ಹೀಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಲೇಖನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ವಿವರವು ಗ್ರಂಥವನ್ನೇ ಓದುವವರ ಸಹಾಯಕ್ಕೆಂದು ಮಾತ್ರ ರಚಿತವಾದದ್ದು ; ಆ ಲೇಖನಗಳ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಲೇಖನಗಳೂ ಉತ್ತಮವಾಗಿಯೇ ಇವೆ.

ವಾಲ್ಯೇಕಿಯ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ರಾಮನೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪಾಠ. ವಾಲ್ಯೇಕಿಯ ರಾಮ ಎಂಥವನು ಎಂದೂ ಮರ್ಯಾದಾ ಪ್ರರೂಪೋತ್ತಮನಾದ ರಾಮನ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅನ್ನಾಚಿತ್ಯಗಳಿವೆಯೆಂದು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ರಾಮನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅನ್ನಾಚಿತ್ಯವು ಇಲ್ಲವೆಂಬ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಒಂದು ಲೇಖನ ತುಂಬ ತಾಕ್ಷಿಕವಾಗಿ ಸಾಫಿಸುತ್ತದೆ. ವಾಲ್ಯೇಕಿಯ ಮಾತುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆಯೇ ಆ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ನೀಡಿರುವ ಲೇಖನ ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲ ಲೇಖನಗಳ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಅರಿಯಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಭಾಷನು ನಮ್ಮ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ನಾಟಕಕಾರನೆಂಬುದನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೇ? ಅವನು ರಚಿಸಿರುವ ಅಭಿಷೇಕ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಯೇಕ ರಾಮಾಯಣದ ಕಿಷ್ಟಿಂಥ ಮತ್ತು ಯುದ್ಧ ಕಾಂಡಗಳ ಕಥೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಾಲಿಯು ಸುಗ್ರೀವನೊಡನೆ ಒಂದು ಸಲ ಮಾತ್ರ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆಗಲೇ ರಾಮನಿಂದ ಹತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ವಾಲಿ ಮತ್ತು ರಾಮ ಇವರ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಮಾಡಿದ್ದು ಸರಿ ಎಂದು ರಾಮನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ರಾಮನ ತಾಕ್ಷಿಕವಾದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿ ವಾಲಿಯೇ ‘ಅನುತ್ತರಾವಯವಾ’ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರ ಲಂಘನವೇ ಇಲ್ಲ. ರಾಮನೆದುರಿಗೆ ವರುಣದೇವನೇ ಒಂದು ಸಮುದ್ರವು ಇಭ್ರಾಗವಾಗಿ ಮಧ್ಯ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ರಾಮನ ಸೈನ್ಯವು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಲಂಕೆಗೆ ತಲುಪುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದು ಆಶ್ರಯ ಪ್ರಸಂಗ. ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ವಸುದೇವನು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ನರ್ಮದಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿದ ಕಥೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತದೆ. ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಈ ದೃಷ್ಟಿವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರೆ ಬಹು ರಂಜಕವಾದ ದೃಷ್ಟಿವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಅಭಿಷೇಕಗಳಿವೆ. (1) ಸುಗ್ರೀವನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ (2) ವಿಭೀಷಣನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ, (3) ರಾಮನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ. ಆದರೆ ಯಾವ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವೂ ರಂಗದ ಮೇಲೆ ನೆರವೇರುವುದಿಲ್ಲ. ಪಾತ್ರಗಳ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ. ಅಭಿಷೇಕ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಹೆಸರು ಒಂದುದೇ ಈ ಮೂರು ಅಭಿಷೇಕಗಳಿಂದ. ರಂಗಮಂಚದ ಸಮಾರ್ಥನಿದೇಶಕರೂ ಇದನ್ನು ಪ್ರಭಾವ ಶಾಲಿಯಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಬಲ್ಲರು.

ಭಾಷನ ಎರಡನೆಯ ನಾಟಕ ‘ಪ್ರತಿಮಾ ನಾಟಕ’ ಇದೊಂದು ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾದ ನಾಟಕ. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಆಯೋಧ್ಯಾ ಕಾಂಡ, ಅರಣ್ಯಕಾಂಡ ಮತ್ತು ಯುದ್ಧಕಾಂಡದ ಕಥೆಗಳ

ವಸ್ತುವೆಲ್ಲವನೂ ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂಧಿಸಿರುವ ಸೋಗಸಿದೆ. ಇಷ್ಟು ವಿಷಾರವಾದ ಕಥೆಯ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಸನ ನೂತನ ಕಲಾವಿಲಾಸದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಒಂದು ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಚಲನೆಯಳ್ಳಿ ನಾಟಕ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಕವಿ ಸಹಜವಾದ ಭಾಷೆ, ಸಾರ್ವಸ್ಯವುಳ್ಳ ಸಂಭಾಷಣೆ, ಉತ್ತಮ ಅಭಿನಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾದ ವಾಕ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಕೌಶಲ ಇವುಗಳಿಂದ ಒಂದು ಮಿಂಚಿನ ಸಂಚಲನೆಯ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಒಟ್ಟು ಗೂಡಿದೆ. ಭಾಸನು ಮೂಲರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿವೆ. ಭಾಸನ ಕೈಕೆ ಹೊಸ ಹುಟ್ಟಿನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಭಾಸನು ವೃತ್ತಾಸಗಳನ್ನು ತಂದಿದ್ದಾನೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಸೀತೆಯ ಅಗ್ನಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಪ್ರಸಾಪವೇ ಇಲ್ಲ. ರಂಗಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಏನೇನು ಸಾರ್ವಸ್ಯಗಳು ಉತ್ಪಾದಿತವಾಗಿಬೇಕೋ ಅವುಗಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಟಕರ ಮೆಚ್ಚಿಗೆ ದೊರಕುವಂತೆ ಇರುವ ಆಕಷಣಕ ನಾಟಕ ಇದು.

ಭಾಸನು ನಾಟಕಕಾರನೂ ಹೌದು, ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರೌಢ ವರ್ಗದ ಕವಿಯೂ ನಿಜ. ಆದುದರಿಂದ ಆವನ ಭಾಷಾಚಮತ್ವಾರದಿಂದ ಅನೇಕ ಸೋಗಸುಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರತಿಮಾ ಗೃಹದ ದೃಶ್ಯವಂತೂ ಎಲ್ಲ ರಸಸಾಫಾನಗಳಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈಗಿನ ಕಾಲದ ಅನುಭವಪೂರ್ವಾ ನಾಟಕನಿರ್ದೇಶಕರ ಯಾಂತ್ರಿಕ ಆನುಕೂಲ್ಯಗಳ ಆಯಾಮಗಳಿಂದ ಇದು ಪ್ರದರ್ಶಿತವಾದರೆ ಆಗುವ ಕಲಾನುಭಾವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡೇ ಅನುಭವಿಸಬಹುದು. ಈ ವಿವರವನ್ನೇ ಒಂದು ಲೇಖನ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದೆ.

ಭಾಸನದೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದಾದ ‘ಯಜ್ಞಫಲ’ವು ಭಾಸನ ಮೂರನೆಯ ನಾಟಕ. ಇದೂ ಒಹು ಸಾರ್ವಸ್ಯವುಳ್ಳ ನಾಟಕ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸೀತಾಸ್ವಯಂಪರಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿಯೇ ರಾಮ ಸೀತೆಯರು ಪರಸ್ಪರ ನೋಡಿ ಪರಸ್ಪರ ಒಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಶೃಂಗಾರ ದೃಶ್ಯದ ನಿರ್ಮಾಣವಿದೆ. ಕ್ರೇತೀಯ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿ ವೈಭವಪೂರ್ವಾ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಫುಳ್ಳವಳಾಗಿ ಸೀತಾಕಲ್ಲಾಣದಿಂದ ನಾಟಕ ಕೊನೆಗಾಣುತ್ತದೆ. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಯಜ್ಞ ಸಮಾಪ್ತಿಯಿಂದ ನಾಟಕದ ಮುಕ್ತಾಯ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಯಜ್ಞಗಳ ಪ್ರಸಾಪವಿದೆ. ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ವರ- ಇದರಿಂದ ರಾಜ ಪುತ್ರರ ಜನನ. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಯಜ್ಞದಿಂದ ಜನಕನ ಮಗಳು ರಾಮನಿಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಜನಕನ ಯಜ್ಞದಿಂದ ಸೀತೆಗೆ ರಾಮ ದೊರಕುತ್ತಾನೆ. ಈ ಮೂರೂ ಯಜ್ಞದ ಫಲಗಳು ರಾಮನನ್ನೇ ಕುರಿತದ್ದಾಗಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ‘ಯಜ್ಞಫಲ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿಗೆ ಸಾಧಣಕ್ಕೆ ದೊರಕುತ್ತದೆ.

ಈ ನಾಟಕದ ಎರಡನೆಯ ದೃಶ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಸ್ತೃಯಕರವಾದ ರಸಸಾಫಾನ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ. ಮಹಾಕವಿಯ ರಚನಾಸಾಮಧ್ಯಾದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಇಂಥ ದೃಶ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಸಾಧ್ಯ. ಭಾಸನ ಕಲ್ಪನೆಯು ಮಿನುಗುವ ದೃಶ್ಯವಿದು. ಇಲ್ಲಿಯ ವಾಕ್ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಒಹು

ಎತ್ತರದ್ವಾ ಮೂವರು ರಾಣಯರೊಡನೆ ದಶರಥನು ನಡೆಸುವ ಸಮಾಲೋಚನೆಯ ದೃಷ್ಟವೇ ಹೊಸದು. ಈ ಮೂವರು ರಾಣಯರಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯವಳಾದ ಕೃಕೇಯಿಯೀ ಬಹುಗುಣಯತಳಾದ ರಾಣಯಂತೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಿರುಗುತ್ತಾಳೆ. ಸೌಮಿತ್ರ ಎದ್ದು ನಿಂತರೂ ಬೀಳುಪುದಿಲ್ಲ. ಕೌಸಲ್ಯೆ ಹಿರಿಯವಳಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಸಕಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಅದರೆ ಅವಳದ್ದೂ ಏನೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಮುಖಪುಟದಲ್ಲಿರುವ ಒಿತ್ರ ಈ ದೃಷ್ಟದ ಪ್ರತಿಕೃತಿ.

ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ದಶರಥನ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳೂ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ಓದುಗರಿಗೆ, ನೋಟಕರಿಗೆ ಪ್ರಿಯರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇಂದಿನ ರಂಗಮಂಚದ ಯಾಂತ್ರಿಕ ಅನುಕೂಲ್ಯಾಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಈ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶಿತವಾದರೆ ಅದು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಹೊಸ ನಾಟಕಗಳು ಬೇಕೆನ್ನುವವರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಒಂದು ನಾಟಕ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಭಾವಭೂತಿಯ ‘ಮಹಾವೀರ ಚರಿತೆ’ ರಾಮನ ಜೀವಿತದ ಪೂರ್ವರೂಪವನ್ನು ಎಂದರೆ ಸೀತಾಕಲ್ಯಾಣದಿಂದ ಹಿಡಿದು ರಾಮಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದವರೆಗಿನ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದು. ಅದೇ ಕವಿಯ ‘ಉತ್ತರರಾಮಚರಿತೆ’ ಉತ್ತರ ಕಾಂಡದ ಕಥೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ಕೃಕೇಯಿಯ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ತಂದು ಅವಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೇಮಮಯಿಯಾದ ರಾಣಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದವನು ಭಾಸ. ಮೂಲರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆಯನ್ನು ತನಗೆ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಬದಲು ಮಾಡಿ ಕೃಕೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದೂ ಕಳಂಕವನ್ನು ಅವನು ನಿನಾಮ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು. ಮುಂದಿನ ಅನೇಕ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಅದೇ ಪ್ರಮುಖವಾದ ವಿವರವಾಯಿತು. ಅನೇಕ ನಾಟಕಕಾರರು ಅವನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಆವನನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತಮಗೆ ಹೊಳೆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಭಾವಭೂತಿಯೂ ಕೂಡ ಮಂಘರೆಯ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಶೂಪಣಾಖಿಯನ್ನು ಹೊಗಿಸಿ ಕೃಕೇಯಿಯ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ರಾವಣನು ಸೀತೆಯ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿಯೇ ಅವಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದನು. ಅದರೆ ಮಾಲ್ಯವಂತನೆಂಬ ಆವನ ಮಂತ್ರಿಯ ಬುದ್ಧಿವಾದದಿಂದ ಜನಕನ ಬಳಿಗೆ ಪುರೋಹಿತನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಕನ್ನೆಯನ್ನು ಬೇಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಅದು ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ನೀಡಿದೆ ಹೋದಾಗ ಪರಶುರಾಮನನ್ನು ರಾಮನ ವಿರುದ್ಧ ಎತ್ತಿಕಟ್ಟಿದನು. ಅದರೆ ಆದದ್ದೇನು? ರಾಮನ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಕಂಡ ಪರಶುರಾಮನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನಗೊಂಡು ರಾಮನನ್ನು ಹರಿಸಿ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಿನ ಕಥಾವಸ್ತು ಕಲೆಯ ಪ್ರಾಧಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಂವಿಧಾನ. ಅದನ್ನು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನೋಡಿಯೇ ಆನಂದಿಸಬೇಕು. ವಾಲಿಯ ವಧೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ರಾಮನ ವಧೆಯವರೆಗಿನ ಕಥೆಯು ವೇಗವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ. ರಾವಣ, ಮಂಡೋದರಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಇಂದ್ರಜಿತು, ಹನುಮಂತ - ಇವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿವಿಧಾನ ಕಾಣಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ರಾಮರಾಷಣರ ಯುದ್ಧಪೂ ಕೂಡ ರಂಗಮಂಚದ ಮೇಲೆ ನೆರವೇರುವುದಿಲ್ಲ. ಪಾತ್ರಗಳ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಭಾರತನ ನಾಟ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ರಂಗಮಂಚದ ನೀತಿಯ ಪರಿಣಾಮ.

ಏಳನೆಯ ಆಂಕವು ಆತ್ಮಂತ ಸುಂದರವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದೆ. ವಿಭಿಂಜಣನ ಪಟ್ಟಾಭಿಪ್ರೇಕದ ಬಳಿಕ ರಾಮಪಟ್ಟಾಭಿಪ್ರೇಕ. ಇದಲ್ಲ ನೋಟಕರ ಅಂತರಂಗವನ್ನೇ ಕಲಃಬಿಡುವ ಕಲಾವೈಭವದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ವಸಿಷ್ಠ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಹಿರಿಮೆ, ಭರತ, ರಾಮ, ಇವರ ಬಂಧು ಪ್ರೇಮ. ಇವು ನೋಟಕರ ಅಥವಾ ಓದುಗರ ಕಂಬನಿಗಳನ್ನು ಹೊರಹೊಮ್ಮೆಸುತ್ತವೆ. ರಾಮನಿಂದಲೇ ನಾಟಕದ ಭರತವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿಸಿಬಿಡುವ ಕಲಿ ಆತ್ಮಂತ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದಾನೆ. ರಾಜನೇ ನಿಂತು ರಾಜನ ಕಾರ್ಯವೇನು ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿವೈಭವ ಅನನ್ಯವಾದದ್ದು. ಈ ನಾಟಕ ಎಷ್ಟು ಕಾವ್ಯಮುಯವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಓದಿ ನೋಡಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಸೈಹಮೀಮಾಂಸೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ನಾಟಕದ ಬಗ್ಗೆ ಇದೊಂದು ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿ ಭವಭೂತಿಯ ‘ಉತ್ತರ ರಾಮಚರಿತ’ ಯು ‘ಮಹಾವೀರ ಚರಿತೆ’ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರುವ ನಾಟಕ. ಅದರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಪೂರ್ವವಾದ ಕಥಾ ತಂತ್ರವಿರುವುದನ್ನು ಒಂದು ಲೇಖನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಚರ್ಚೆಗೆ ಒಳಗು ಮಾಡಿದೆ. ಕೈಕೇಯಿಯ ಪಾತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲನೆ ಮಾಡಿರುವ ಭಾಸ ಭಾವಭೂತಿಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣದ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಿದಾರೆ. ಭಾಸನಿಂದಲೇ ಪ್ರಭಾವಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ಭವಭೂತಿಯ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದಾನೆ. ಉತ್ತರರಾಮ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಲೇಖನವು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಂದ್ರವಾದ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಸ್ವಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಭವಭೂತಿಯ ನಾಟಕ ರಚನಾಶಕ್ತಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭಾಸ ಮತ್ತು ಭಾವಭೂತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡರೆ ಇತರ ಎಲ್ಲ ನಾಟಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಲೇಖನಗಳ ಹೊಸದೃಷ್ಟಿಯೂ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಆಗ ಓದುಗರಿಗೆ ಈ ಎಲ್ಲ ನಾಟಕಗಳೇ ಒಂದೇ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದರೆ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನ ಎನ್ನುವ ಭಾವನೆ ಬೇರೂರುತ್ತದೆ.

ಕುಂದಮಾಲೆಯ ಕರ್ತೃವಿನ ಬಗ್ಗೆ ಏನೂ ತಿಳಿಯದು. ಆದರೂ ದಿಂಗ್ನಾಗನೆಂಬವನೇ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಭಾವನೆ ಬೇಳಿದಿದೆ. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ವಸ್ತು ವಿನೂತನವಾಗಿದೆ. ‘ಕುಂದಮಾಲೆ’ ಎಂದರೆ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಮಾಲೆ ಎಂದಫ್ರಾ. ವಾಲ್ಯೇಚಿಯ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿನ ಗಭಿರಣ ಸೀತೆಯು ತನ್ನ ಗಭರಿದಿಂದ ಸುಖ ಪ್ರಸವವಾಗಲೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಗಂಗಾ ಕಾವೇರಿಗೆ ಪ್ರತಿದಿನ ಒಂದು ಕುಂದಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಾಕುವುದೂ ಅದು ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ದೊರಕುವುದೂ

ಆ ಹೆಸರಿನಿಂದ ತಿಳಿಯ ಬರುತ್ತದೆ. ಆ ಹೆಸರೇ ಆಕಷ್ಟಕವಾಗಿದೆ. ಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಾಗೆ ಕಟ್ಟಿದರೆ ಅದು ಸೀತೆಯೇ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಸೂಚನೆ ಅಲ್ಲದೆ.

ಇದೂ ಭಾಸನಿಂದಲೇ ದೊರಕಿದ ಸೂಚನೆ. ಈ ನಾಟಕದ ವಸ್ತು ಉತ್ತರಕಾಂಡದ ರಾಮಾಯಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಅದರೆ ಕಥೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬದಲಾಗಿದೆ. ಸೀತಾಪರಿಶ್ಯಾಗ, ಕುಶ ಲವರ ಜನನ, ಭೂಮಿತಾಯಿಯು ತನ್ನ ಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನೀಡುವ ಪ್ರಶಂಸೆ, ವಾಲ್ಯುಕಿಯ ಮಾತಿನಂತೆ ರಾಮನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹ ಮಾಡುವ ರೀತಿ - ಇವುಗಳಿಂದ ನಾಟಕ ಸುಖಾಂತ್ರವಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಮೂಲ ರಾಮಾಯಣದ ದುರಂತದಂತೆ ನೋಟಕರನ್ನು ಕಣ್ಣೇರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸುಖಾಂತ್ರದಿಂದ ನೋಟಕರು ವಿಸ್ತೃಯಮೂಕರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಪ್ರಾರ್ಥಕವಿಗಳ ವ್ಯೇಭವವನ್ನೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ದಾಖಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶಕ್ತಿಭದ್ರನ ‘ಅಶ್ವಯ ಚೂಡಾಮಣ’ ಎಂಬ ನಾಟಕವು ಕೇರಳ ಪ್ರಾಂತೀಯ ರಚನೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಈಗ ಭಾರತದ ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಎಲ್ಲಿ ಜೀವಂತವಾಗಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೋ ನಾನು ಕಾಣೆ. ಅದರೆ ಕೇರಳದಲ್ಲಿ ಮಣಿಪ್ರವಾಳದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಇನ್ನೂ ಗಾಢವಾಗಿ ಉಳಿದಿದೆ. ಈಗಲೂ ಅಲ್ಲಿ ‘ಕೂಡಿಯಾಟಾರ್’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಜನ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಶ್ವಯ ಚೂಡಾಮಣ ನಾಟಕವನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸುವುದು ಪ್ರಾರಂಭವಾದರೆ ಹನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಅದೇ ನಾಟಕವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಆಡುತ್ತಾರಂತೆ. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿರುವ ಚೂಡಾಮಣ ಸೀತೆ ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಚೂಡಾಮಣೆಯಲ್ಲ. ಅರಣ್ಯವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ರಾಮಸೀತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ಮುಷಿ ಪತ್ನಿಯರು ನೀಡಿದ ಉಡುಗೊರೆಗಳು ‘ಅಶ್ವಯ ಚೂಡಾಮಣ’ ರಾಮನಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು ‘ಅದ್ಭುತಾಂಗುಳಿಂಯಕ’ ಸೀತೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದು ‘ಕವಚ’ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದ್ದು.

ಯಾರಾದರೂ ರಾಕ್ಷಸರು, ಮಾಯಾವಿಗಳು, ಬೇರೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬಂದರೆ ಈ ವಸ್ತುಗಳು ತಗುಲಿದರೆ ಆ ಮಾಯಾವಿಯ ಮಾಯವಾಗಿ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪವು ಒದಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಆ ವಸ್ತುಗಳ ಮಹಾಶಕ್ತಿ ಕಥೆಯ ಮುಂದುವರಿಕೆಗೆ ಇದು ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾವಣ ವಧೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಸೀತೆ ಸವಾರಲಂಕಾರ ಭೂಷಿತೆಯಾಗಿ ಬರುವುದೂ ಆಗ ರಾಮನಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗುವುದೂ ನಾರದರು ಬಂದು ಸೀತೆಯು ನಿಜವಾಗಿ ವಿರಹ ಪ್ರತಿದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಾಳೆಂದೂ ಆವಳು ಧರಿಸಿರುವ ಆಭರಣಗಳು ಅಹಲ್ಯೆಯ ವರದಿಂದ ಬಂದಿತೆಂದು ಹೇಳುವುದೂ ಅದನ್ನು ರಾಮನು ಒಟ್ಟು ಸೀತೆಯೊಡನೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಬರುವುದೂ ನಾಟಕದ ವಸ್ತು.

ಈ ನಾಟಕದ ಬಗ್ಗೆ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಶತಭದ್ರನ ನಾಟಕದ ಪೂರ್ಣ ಪರಿಚಯವಿದೆ. ಕವಿಯ ಸಾಮಧ್ಯ, ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಅಶ್ವಯುಕ್ತಾರಕ ಸನ್ನಿಹಿತಗಳು ಮತ್ತು ಸಂವಾದಗಳ ಸೋಗಸು ಇವುಗಳ ಚಿತ್ರ ಮನ ಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಆಧುನಿಕ ರಂಗಮಂಚದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಪ್ರಾಚೀನ, ನಾಟಕಗಳು ಉಚಿತವಾದ ವ್ಯಾತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರವಚನವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಅಡಿಗಳಿವೆ, ಸಂಸ್ಕಿರ್ತದ ಪರಿಚಯ ಕಡಮೆ. ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಕಂಡ ಬೈದಾಸಿನ್ಯ ಅಧಿಕ. ಈ ಎರಡನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡಿ ಹೊರಬರಬೇಕು ಈ ನಾಟಕಗಳು. ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದಗಳು ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರಬೇಕು. ಅದೇ ಮುಖ್ಯ.

ಮುರಾರಿ ಎಂಬ ಕವಿಯ ‘ಅನಘ್ರ ರಾಘವ’ ಎಂಬ ನಾಟಕವು ಭಾಸ ಭಾವಭೂತಿಗಳ ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಕವಿಯ ಕವಿಸಾಮಧ್ಯದಿಂದ ಒಂದು ಪ್ರಥಾನ ನಾಟಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಮುರಾರಿಯು ಪಂಡಿತ ಕವಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯಪೂರ್ ಕವಿತ್ವಪೂರ್ ಎರಡೂ ಸೇರುವುದು ಅಪೂರ್ವ. ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಚಮತ್ವಾರವು ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕವಿತ್ವಕ್ಕೆ ರಸನಿಮಾಣವು ಮುಖ್ಯ. ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದೊಂದು ಸಮೀಕರಣವಿರುವ ಮುರಾರಿಯನ್ನು ನಾವುಪ್ರಥಾನ ನಾಟಕಕಾರನನಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು. ಅವನ ಏಳಂಕ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ 567 ವ್ಯತ್ಸರ್ಗಳಿವೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಂದಸ್ಸಗಳಲ್ಲಿ ಅವು ರಚಿತವಾಗಿವೆ. ಸಮಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ವ್ಯತ್ಗಳನ್ನು ಕವಿಗಳು ಅರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಮುರಾರಿಗೆ ಕಥೆಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪಗೊಳಿಸುವ ಸಾಮಧ್ಯವಿದೆ. ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ವಿಶಾಫುತ್ತನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಅವರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಪೂರ್ವೇಸಿ ಮತ್ತೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಬರುವತನಕದ ಕಥೆಯನ್ನು ಏಳು ಅಂಕಳಲ್ಲಿ ನಾಟಕವಾಗಿ ರಚಿಸಿದಾನೆ. ರಚನೆ ಕ್ಷಿಷ್ಟ ಅದರೆ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಿದೆ. ವರ್ಣನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಆದರೆ ಅವು ಚೆನ್ನಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳು ಎಷ್ಟು ಉಚಿತ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಟಕದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದಿರುವ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಬಹು ಖಚಿತವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ನೇರ ನಿರೂಪಣೆ ಇದೆ. ಓದು ನಾಟಕವಾಗಿ ಅದು ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

ಜಯದೇವನೆಂಬ ಕವಿಯು ರಚಿಸಿರುವ ‘ಪ್ರಸನ್ನ ರಾಘವ’ ಎಂಬ ನಾಟಕಪೂರ್ ಹೀಗೆಯೇ ಏಳಂಕಗಳ ನಾಟಕ. ಸೀತಾ ಸ್ವರ್ಯಂವರದಿಂದ ರಾಮ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ತನಕ ಕಥೆ ಇದೆ. ಕಾವ್ಯ ಚಮತ್ವಾರಗಳು ತುಂಬಿವೆ. ಸುಮಾರು 400 ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪರಶುರಾಮನ ವಾಕ್ಯಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರದರ್ಶನವಿದೆ. ಸರಳ ಶೈಲಿಯ ನಾಟಕ, ಉತ್ತಮ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೆಸರೂ ಮಾಡಿದೆ.

ಸಂಸ್ಕಿರ್ತನಾಟಕಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನ

ರಾಮಾಯಣಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಲಭ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದರ ಯಾದಿಯನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡಿದರೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರಯೋಜನ ಉಂಟು ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಬೆಳೆಯಿತು. ಯಕ್ಷಗಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾತ್ರಧಾರಿಗಳೂ ತಾಳಮದ್ವಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಧಾರಿಗಳೂ ಆದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿದ್ವಾಂಸರೊಬ್ಬರ ಪರಿಚಯವಾದರು ಆವರು ಬಂದು ಯಕ್ಷಗಾನ ರಾಮಾಯಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತುಂಬಾ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ವಿವರಗಳನ್ನಿತ್ತು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಲೇಖನವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ರಾಮಾಯಣಗಳ ಒಂದು ದೀರ್ಘವಾದ ಪಟ್ಟಿಯೇ ಇದೆ. ಅವರು ಉಪನ್ಯಾಸದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಉಪನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಿಮಾಡಿದರು. ಇಷ್ಟೊಂದು ಯಕ್ಷಗಾನಗಳಿವೆ. ಇನ್ನೂ ನೀವೆಲ್ಲ ಯಕ್ಷಗಾನವನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಂದು ಏಕೆ ಕರೆಯುವುದಿಲ್ಲ “ಹೇಳಿ” ಎಂದರು. ಎಲ್ಲ ಸಭಾಸದರೂ ‘ಹೊದಲ್ಲ’ ಎಂದು ಸುಮುನೆ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದರು. ಚಪ್ಪಾಳೆಯಂತೂ ತುಂಬಿತ್ತು:

ಪ್ರಾಚೀನ ರಾಮಾಯಣ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ವಿವರಗಳು ದೊರೆತ ಮೇಲೆ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಕುರಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಏನಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಅವೇಕ್ಷೆಯಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂಶೋಧನಾ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಉತ್ತರವನ್ನು ನೀಡುವ ವಿದ್ವಾಂಸರು ನಮಗೆ ದೊರೆತರು. ನಮ್ಮ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಆವರ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟಾಗ ಆವರು ತಾವು ಅನೇಕ ವರ್ಣಗಳಿಂದ ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಬಂದು ಉಚಿತ ಲೇಖನವನ್ನು ರಚಿಸುವುದಾಗಿಯೂ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದಾಗಿಯೂ ಅಭಯವನಿತ್ತು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕಡೆಯ ಲೇಖನ ಅದು.

ಆ ಲೇಖನವು ವ್ಯಾಪಕವಾದ ವ್ಯಾಸಂಗದ ದೇಸೆಯಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಗೊಂಡ ವಿಷಯ ನಿರೂಪಣೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಹೊಸ ರಚನೆಯಾಗುತ್ತಿವೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತವು ಮೃತಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯವರಿಗೆ ನಮಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಇರುತ್ತವೆಯೋ ಆಲ್ಲಿಯವರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತವು ಬದುಕಿರುವ ಭಾಷೆಯೇ! ಈಗಲೂ ಅದನ್ನು ಮಾತನಾಡುವವರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಲೇಖನ ಮಾಡುವವರು ಇದ್ದಾರೆ. ಕಣ್ಣೆಟ್ಟಪ್ಪು ನೋಡಬೇಕೆಷ್ಟು

ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದ ವಕುಲ ಭೂಷಣರ ಅನೇಕ ನಾಟಕಗಳಿಂದ ಒಂದು ರಾಮಾಯಣ ನಾಟಕವನ್ನು ಆರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸಿತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದ ಸನ್ನಿಹಿತವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಬಂದು ಹೊಸ ಚಿತ್ರವನ್ನು ವಕುಲಭೂಷಣರು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪಾಂಡುರಂಗಿಯವರ ಒಂದು ರೇಡಿಯೋ ನಾಟಕವನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಈಗಲೂ

ಕನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಕವಿಗಳೂ ಇದ್ದಾರೆಂದು ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನಿಂಡುಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ರಾಮಾಯಣದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿತ್ತಿರುವಾಗ ಒಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಏಳಬಹುದು. ವಾಲ್ಯೇಕಿ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರೌತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಲದೆ? ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಕಥೆಗಳನ್ನೂ ಏಕೆ ಬರೆಯಬೇಕು? ಏಕೆ ಓದಬೇಕು? ಇದೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನೇ ಒಮ್ಮೆ ಅಲ್ಲ ಅನೇಕ ಬಾರಿ ನಾನೇ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಅದ್ದರಿಂದ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ವಿವರವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರಿಸಿಬಿಡುವುದು ಉತ್ತಮ.

ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾಭಾರತಗಳು ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸಗಳು. ಅವು ಒಂದೊಂದೂ ಒಂದೊಂದು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಗಿರುವಾಗ ಓದುಗರಿಗೆ ಎಂಥಿಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮೂಡುತ್ತವೆ ಎಂದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಉತ್ತರವೇ ಇಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಉತ್ತರಗಳು ಬೇಕು. ನಾವು ಯಾರನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು ಆ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಎಂದು. ಅದಕ್ಕೆ ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಸಿ ಕೂಡ ಪ್ರಾಜ್ಞರು, ವಿದ್ವಾಂಸರು, ಕವಿಗಳು, ನಾಟಕಕಾರರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿ ಆವರವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ನೀಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಭೆಯುಳ್ಳ ಓದುಗರು ತಾವೇ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಬೇರೆ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಯಾವ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸವೂ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಹೋಸ ಹೋಸ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಅವುಗಳ ಸತ್ಯವೇ ಅಂಥದ್ದು. ಒಮ್ಮೆ ಓದಿ ಬೀಸಿ ಎಸೆಯುವ ಕಾಗಕ್ಕೆ ಗುಬ್ಬಕ್ಕೆ ಕಥೆಗಳಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಇತಿಹಾಸಗಳು, ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ ಇತಿಹಾಸಗಳನ್ನೇ ಅನೇಕ ಸಲ ಓದಬೇಕು. ಅವುಗಳಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಹೊಂದಿದ ಇತರ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಮಹಾನಾಟಕಗಳನ್ನು ಓದಿದ್ದರೆ ನಾವೇ ನಷ್ಟವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತೇವೆ. ಹೋಸ ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ನಾವು ಅವುಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತೇವೆ.

ನಮ್ಮ ಆಹಾನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿ ಎಲ್ಲ ಲೇಖಕರಿಗೂ ನಾವು ನಮ್ಮ ಅಭಿನಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇವೆ. ನಮ್ಮ ಓದುಗರು ಈ ಪ್ರಸ್ತರವನ್ನು ಕೊಂಡು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಓದಿ ಮತ್ತೆ ಏನಾದರೂ ಸೇರಿಸಬೇಕಿತ್ತೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರೆ ಇದರ ಪುನರ್ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇವೆ.

ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಕಥೆ ಸದಾ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಇರಲಿ.

ಪ್ರಸ್ತಕದ ಪರಿವಿಡಿ

ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆ	ಲೇಖನಗಳು	ಲೇಖಕರು
1.	ರಾಮನ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅನೋಚಿತ್ಯಗಳು ಇವೆಯೆ?	ಮೊಇ ಎಸ್. ರಾಮಚಂದ್ರಶಾಸ್ತೀ
2.	ಅಭಿಪ್ರೇಕ ನಾಟಕ	ಡಾ ವನಿತಾ ರಾಮಸ್ವಾಮಿ
3.	ಪ್ರತಿಮಾ ನಾಟಕ	ಡಾ ಟಿ.ಎಸ್. ಸತ್ಯಪತ್ತಿ
3.	ಯಜ್ಞಫಲ	ಮೊಇ ಕೆ.ಇ. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್
4.	ಮಹಾವೀರ ಚರಿತೆ	ಡಾ ಶ್ರೀರಾಮ ಭಟ್ಟ
5.	ಉತ್ತರ ರಾಮಚರಿತೆ	ಡಾ ಜಯಂತಿ ಮನೋಹರ್
6.	ಆಷಾಯ್ ಚೂಡಾಮಣಿ	ಡಾ ಎಸ್.ಆರ್. ಲೀಲಾ
7.	ಕುಂದಮಾಲಾ	ಡಾ ಆರ್.ಎನ್. ನಾಗರಾಜ್
8.	ಅನಘ್ ರಾಘವಮ್	ಡಾ ಪ್ರಭಾವತಿ ನಾಗರಾಜ್
9.	ಪ್ರಸನ್ನ ರಾಘವ	ಡಾ ಎಂ.ಕೆ. ಶ್ರೀಧರ್
10.	ಯಕ್ಷಗಾನಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣ	ಕೂಗ್ ವೆಂಕಟೇಶ್ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ
11.	ಆಧುನಿಕ ರಾಮಾಯಣ ನಾಟಕಗಳು	ಡಾ ಎಸ್. ರಂಗನಾಥ್
12.	ವಾಲ್ಯೇಕಿ ರಾಮಾಯಣದ ರಾಮ	ಮೊಇ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರಂ ಜ.ವೆಂಕಟೇಶ್
13.	ಭರತ ವಾಕ್ಯ	ಮೊಇ ಜ. ವೆಂಕಟಸುಭೂಯ್